یادداشت

عذرخواهی پنهانی بایدن

علی بیگدلی
تحلیلگر مسائل بین‌الملل

ظاهرا سفر بایدن به خاورمیانه به چند ضلع مهم تقسیم شده است از جمله راضی نگه‌داشتن عربستان تا نفت بیشتری را به اروپا صادر کند. عربستان تعهدی با اوپک پلاس دارد و با روسیه قرارداد امضا کرده است و تا الان هم شاهد بودیم که محمد بن سلمان نمی‌خواهد روسیه را در این حوزه از خود برنجاند. مساله بعدی دلجویی از عربستان است. به دلیل اینکه آقای بایدن قبل از اینکه رئیس‌جمهور آمریکا شود محمد بن سلمان را متهم به قتل خاشقجی کرد و بعد از ریاست‌جمهوری گفت هدف ما این است در عربستان یک حکومتی سر کار بیاید که توانایی رعایت حقوق بشر را داشته باشد. بنابراین، روابط بسیار تیره شد تا آنجا که محمد بن سلمان پاسخ تماس تلفنی جو بایدن را نداده است. رفتن آقای بایدن به عربستان سعودی نشان دهنده قدرت و استحکام جایگاه محمد بن سلمان است که توانست رئیس‌جمهور امریکا را به کشور خود بکشاند. همچنین عذرخواهی پنهانی برای آقای بایدن محسوب می‌شود. مساله سوم که اهمیت بسزایی دارد و بایدن نیز مطرح کرده این است که اگر ایران تن به ادامه مذاکرات ندهد برای ایران تصمیمات اقتصادی و دیپلماتیک دارد. البته این اظهارات او برداشت تهدیدات نظامی ندارد به دلیل اینکه آمریکا نمی‌خواهد خاورمیانه را متشنج‌تر از این ببیند و شاید یکی از اهداف آمریکا این است که جبهه جدیدی را علیه ایران به وجود بیاورد. مخصوصا یک ائتلاف امنیتی - نظامی یا یک حلقه امنیتی که آمریکایی‌ها مخصوصا با فشار اسرائیل مدنظر دارند تشکیل بدهند. این حلقه عبارتند از: ترکیه، عربستان، امارات، اردن، اسرائیل و مصر است. رئیس‌جمهور آمریکا تصمیم دارد امنیتی را در منطقه تامین کند که حضور آمریکایی‌ها مخصوصا حضور نظامی آمریکا در منطقه کاهش یابد. مساله بعدی این است که آمریکا بتواند ارتباط نزدیکی بین اسرائیل و عربستان به وجود بیاورد که در این شرایط فعلی شاید قدری قابل تحقق نباشد ولی بسترها مهیا شده و ممکن است به وجود بیاید برسد. شکست مذاکرات برجام به نفع اسرائیل است. به همین دلیل هم اسرائیل هم عربستان خیلی خوشحال هستند از اینکه آمریکا این که قرارداد احیای برجام نداده و خوشحال هستند سپاه از لیست تروریستی نیز خارج نشده است. بنابراین، این موضوع به نفع اسرائیل و عربستان سعودی است. منتهی شاید قدری انعطاف‌پذیری لازم است در این شرایط طرفین از خود نشان دهند برجام به نتیجه برسد تا میلیاردها دلار مطالبات از کشورها داریم که به ما نداده‌اند و می‌توانیم با توجه به تنگنای بازار انرژی که الان به‌وجود آمده نفت خود را با قیمت بالا حدود ۱۲۸ دلار بفروشیم. بر اساس محاسباتی که صورت گرفته ایران می‌تواند روزانه ۵ میلیارد دلار درآمد نفتی داشته باشد، با این فضایی که در اروپا و مخصوصا اروپای جنوبی ایجاد شده باید قدر آن را بدانیم.

نگاه

اردن:

همه کشورهای عربی خواهان روابط خوب با ایران هستند

وزیر خارجه اردن اظهار داشت: اردن و تمام کشورهای عربی خواهان روابط سالم با ایران هستند؛ روابطی که مبتنی بر حسن همجواری، احترام متقابل و عدم دخالت در امور داخلی یکدیگر باشد. ایمن الصفدی، تاکید کرد که گفت‌وگو بهترین راه‌حل برای از بین بردن تمام تنش‌هاست. وی افزود: منطقه خاورمیانه به اندازه کافی بحران دارد و نیازی به تنش‌های بیشتر نداریم بنابراین نیازمند راه‌حل واقعی برای عوامل ایجاد تنش هستیم تا به روابط سالم با ایران برسیم؛ روابطی که همه ما خواهان آن هستیم. ایمن الصفدی در حاشیه نشست وزرای خارجه اتحادیه عرب در بیروت نیز در گفت‌وگو با روزنامه النهار در پاسخ به سوالی درخصوص اختلافات با ایران گفته بود: همه ما خواهان روابط خوب با ایران هستیم و برای تحقق این مساله باید دلایل این تنش‌ها حل شود، ما بار دیگر از اینجا اعلام می‌کنیم که همواره خواهان گفت‌وگویی هستیم که تمام مسائل را شامل شود تا به مرحله ثبات و همکاری برسیم. وی در پاسخ به این سوال که وزرای کشورهای عربی در خصوص این مساله اختلاف نظر ندارند، تاکید کرد: درخصوص اولویت‌ها اختلاف نظری وجود ندارد به این معنا که همه ما در مساله ثبات و امنیت در منطقه خلیج(فارس) می‌ایستیم و امنیت آن بخشی از امنیت ماست. ما نمی‌گوییم که اختلافات ایرانی عربی وجود ندارد، وجود دارد اما همه ما مسئولان عربی خواهان عبور از این اختلافات از طریق برگزاری گفت‌وگوهای صریح و شفاف هستیم به گونه‌ای که همه مسائل را روی میز قرار دهیم و برای حل اختلافات رایزنی کنیم در غیر این صورت این بحران‌ها ادامه خواهد داشت و منطقه بهای آن را پرداخت می‌کند. وزیر خارجه اردن درخصوص تشکیل ناتوی منطقه‌ای و اظهارات پادشاه این کشور در این خصوص تاکید کرد: ملک عبدا... این مساله را مطرح نکرد بلکه در گفت‌وگویی درخصوص تشکیل مکانیزمی شبیه به ناتو در منطقه عربی از او سوال شد و ما موافق هر طرحی هستیم که در راستای همکاری‌های عربی باشد. بنابراین ما در کنار هر نوع طرحی هستیم که در مقابله با چالش‌ها و تروریسم و غیره باشد. چیزی که در رسانه‌ها اعلام شد به ما پیشنهاد نشده است، طرح منطقه‌ای که اسرائیل بخشی از آن باشد به ما پیشنهاد نشده است.

عبدالرضا فرجی‌راد در گفت‌وگو با «آرمان ملی»:

پوتین با آغوش باز به تهران می‌آید

◀ هدف بایدن از سفر به اسرائیل انتخاباتی است

◀ آمریکا نمی‌خواهد ایران بیش از اندازه به روسیه نزدیک شود

آرمان ملی- علیرضا پورحسین: سفر پوتین به تهران چند روز پس از سفر بایدن به خاورمیانه شکل خواهد گرفت که علاوه بر این همزمانی تقریبی شائبه‌هایی را نیز به‌همراه داشته است. یکی از این شائبه‌ها از سوی مقامات آمریکایی مبنی بر فروش پهپاد از ایران به روسیه مطرح شد که بسیاری اعلام آن را در این برهه زمانی از سوی آمریکا، به عنوان یک بازی قلمداد کردند تا بایدن مسیر ایران هراسی را به خوبی در خاورمیانه طی کند. در این میان هم هستند برخی صاحب‌نظران که سفر بایدن به منطقه را کاملا انتخاباتی می‌دانند تا او به نفع خود در عرصه انتخابات آمریکا از لابی‌های عبری و عربی بهره جوید. به همین علت کارشناسان بر این باور هستند که اساسا اتلافی علیه ایران پس از این سفر شکل نخواهد گرفت که شاید یکی از نشان‌های آن اظهارنظر مقام اماراتی باشد که عنوان کرده است ابوظبی به دنبال ایجاد هیچ محوری علیه هیچ یک از کشورهای منطقه به ویژه ایران نیست. انور قرقاش با تاکید بر اینکه کشورش خواهان تقابل با ایران نیست خاطرنشان کرده است که ابوظبی به دنبال فرستادن سفیر به تهران و از سر گیری روابط با ایران است. این مقام اماراتی اظهار کرده است از هر طرحی که بدون هدف قرار دادن کشور ثالث از ما محافظت کند، استقبال می‌کنیم. در راستای بررسی این تحولات و اهداف سفرهای بایدن و پوتین به منطقه، «آرمان ملی» گفت‌وگویی با عبدالرضا فرجی‌راد، سفیر پیشین ایران در نروژ داشته که در ادامه ماحصل این گفت‌وگو را می‌خوانید.

◀ پوتین با چه رویکردی به تهران سفر و چه اهدافی را دنبال می‌کند؟

پس از حمله روسیه به اوکراین، روز به روز ژئوپلیتیک روسیه نسبت به گذشته بسته‌تر شده است زیرا بیشتر سرمایه‌گذاری‌هایی که در داخل روسیه انجام می‌شد مربوط به اروپا بوده و از سوی دیگر منبع اصلی درآمدش که صادرات انرژی باشد دیگر به اروپا صادر نمی‌شود و درآمدهای کمتری روسیه به‌دست می‌آورد. این دادم کم پس از قطع کامل صادرات انرژی به اروپا کمتر نیز خواهد شد. در چنین شرایطی روسیه مشخصا تحت فشار قرار گرفته است زیرا حتی کشورهای جهان سوم نیز که در گذشته ارتباطاتی با روسیه داشته‌اند، به دنبال تحریم‌های بین‌المللی علیه روسیه، تعامل خود را با این کشور کم کرده‌اند. زیرا نگران تنبیه غرب و آمریکا هستند. در همین راستا روسیه باید به دنبال راه‌هایی باشد تا بتواند ژئوپلیتیک خود را تجات دهد و باز کند. در همین راستا روسیه زمانی که مشاهده می‌کند از سمت شرق تحت فشار متحدین آمریکا یعنی ژاپن، کره جنوبی و فیلیپین قرار دارد و از غرب نیز تحت محاصره اروپاست، مسیر جنوب را در پیش گرفته تا بتواند خود را از تنگنا خارج کند. مشخصا سفر پوتین به تهران نیز در همین زمینه صورت می‌گیرد. جنوب، بهترین مسیر برای روسیه است تا خود را از گرفتاری خارج کند و مشخصا در مسیر جنوب دو کشور ایران و ترکیه از اهمیت بیشتری برای روسیه برخوردار هستند. در این میان ترکیه به علت اینکه ارتباطاتی با غرب دارد، برای تعامل با روسیه محدودتر است. از سوی دیگر پس از جنگ اوکراین رابطه خود را با کشورهای عربی حفظ کرده و توسعه روابط با هندوستان و ایران را در دستور کار قرار داده است. روسیه امروز با صادرات انرژی ارزان به هندوستان و چین نسبت به گذشته تعامل خود را حتی بیشتر نیز کرده است. روسیه می‌خواهد به هر شکل ممکن ژئوپلیتیک خود را باز کند. در این میان ایران به علت اینکه در خصوص مسائل برجامی با غرب اختلاف دارد، می‌تواند اولین کشوری باشد که روسیه در چنین فرآیندی که در پیش گرفته، موضوع همکاری باشد. تعامل بیشتر در حوزه‌های سیاسی، اقتصادی و ترانزیتی نیز می‌تواند از جمله مهم‌ترین زمینه‌های همکاری دو کشور باشد. پوتین در سفر به تهران مشخصا چنین مسائلی را پیگیری خواهد کرد.

◀ مطرح شدن همکاری نظامی ایران و روسیه در این مقطع زمانی که بایدن نیز به منطقه سفر کرده است، با اهداف خاصی صورت گرفت؟

باید توجه داشت که سفر جو بایدن به منطقه خاورمیانه بیشتر جنبه انتخاباتی دارد زیرا آمریکایی‌ها تبلیغات زیادی در این خصوص انجام دادند که با حضور بایدن اقدامات زیادی علیه ایران انجام می‌شود و توافق‌هایی صورت می‌گیرد تا دست اسرائیل در مقابل ایران برتر شود اما عملا هیچ اتفاقی رخ نداد. آمریکا آب پاکی را روی دست اسرائیل ریخته است به شکلی که تحلیلگران اسرائیلی نیز عنوان کرده‌اند از سفر بایدن به فلسطین اشغالی ناامید شده‌اند و این سفر دستاورد خاصی برای اسرائیل نخواهد داشت. از سوی دیگر شخص لاپید به دنبال این بود تا با جو بایدن عکس بگیرد زیرا سه ماه دیگر در اسرائیل انتخابات برگزار می‌شود و می‌خواهد از نتایاهو عقب نیفتد. بایدن در این سفر قصد داشت به مردم داخل کشور خود و جریان‌های موثر نشان دهد که رابطه خوبی با اسرائیل دارد و در این زمینه هر همکاری انجام می‌دهد. این در حالی است که روابط اسرائیل با دموکرات‌ها از زمان کلینتون دیگر به خوبی پیش نرفت. در آن برهه زمانی که نتانیاهو تازه وارد عرصه سیاسی شده بود، با کلینتون رابطه خوبی نداشت و در حالی کلینتون ریاست‌جمهوری ۸ ساله خود را پایان داد که صحبتی میان او و طرف‌های اسرائیلی وجود نداشت. در دوره اوباما نیز شاهد بودیم که بدترین روابط میان اسرائیل و آمریکا وجود داشت به شکلی که نتانیاهو بدون اطلاع در کنگره سخنرانی کرد و اتهامات زیادی به اوباما در خصوص همکاری با ایران وارد کرد. بایدن نیز در یک سال و نیم گذشته تلاش کرد تا روندی متفاوت صورت گیرد و شاید اگر بایدن به منطقه سفر نمی‌کرد، همان باور گذشته در میان آمریکایی‌ها وجود داشت که روابط دموکرات‌ها و اسرائیل خوب نیست و جو بایدن برای تغییر این باور به اسرائیل سفر کرد. باید توجه داشت که سفر بایدن با توجه به آنچه رخ داده است، نمی‌توان موفقیت‌آمیز قلمداد کرد. بایدن در اسرائیل عنوان کرده است که به دنبال حل اختلافات با ایران از مسیر دیپلماسی است و این موضع‌گیری را در عربستان نیز دنبال خواهد کرد. به همین علت نمی‌توان منصور بود که طرح مساله همکاری نظامی ایران و روسیه ارتباطی با سفر بایدن به عربستان داشته است.

> آمریکا همواره این ملاحظه را داردکه فشار را علیه ایران نباید بیش از اندازه کند زیرا در آن صورت دیگر جدایی انداختن میان ایران و روسیه امری محال می‌شود و برای آمریکا تبعات و مشکلاتی دیگر ایجاد خواهد کرد

◀ اهداف سفر بایدن به اسرائیل و عربستان ممکن است متفاوت باشد؟

سفر بایدن به اسرائیل مشخصا جنبه انتخاباتی داشته است اما بایدن در سفر به عربستان سعی می‌کند تا مساله انرژی خود را حل و فصل کند و به همین علت در نشست با کشورهای عربی به دنبال این اهداف بود تا راه حلی پیدا کند که مشکل انرژی غرب را حل کند. باید توجه داشت که بحران انرژی در غرب امروز در ابتدای راه خود است زیرا همچنان بعضا روسیه صادراتی انجام می‌دهد اما اگر به صورت کامل صادرات خود را به غرب قطع کند، آنها به‌شدت گرفتار بحران خواهند شد. بایدن به همین علت از امروز به فکر افتاده است تا پایه‌های دوستی با عربستان را تقویت کند تا در آینده نیاز آن‌ها به انرژی از سوی کشورهای عربی تامین شود. این امر در حالی در دستور کار بایدن قرار گرفته که تا چند ماه پیش اختلاف جدی بین بایدن و بن‌سلمان وجود داشت و حتی مقام عربستانی جواب تلفن زمین مشخص می‌شود.

◀ اگر آمریکا قصد داشته باشد مدیریت خاورمیانه را به اسرائیل منتقل کند با توجه به مواضعی که ایران نسبت به اسرائیل دارد آیا سطح تنش در منطقه افزایش پیدا نمی‌کند؟

بدون تردید این اتفاق رخ خواهد داد و سطح تنش بین ایران و اسرائیل در منطقه افزایش پیدا می‌کند. اسرائیل قصد دارد کمربند دور ایران را برای دفاع هوایی و مقابله با موشک‌ها و پهپادهای ایران را تکمیل کند. در ماه گذشته نیز کنگره آمریکا طرحی را در این زمینه تصویب کرد. اگر این اتفاق رخ بدهد نشان می‌دهد که آمریکا دولت بایدن به صورت قانونی نیز از این طرح حمایت خواهد کرد. در نتیجه از نظر آمریکا این اتفاق قانونی است و حمایت کنگره را در پشت خود خواهد داشت. هنگامی که بایدن دارای پشتیبانی قانونی باشد و این اتفاق نیز در حال رخ دادن باشد سطح تنش به صورت طبیعی در منطقه افزایش پیدا می‌کند. در چنین شرایطی اینکه طرفین چگونه این موضوع را مدیریت خواهند کرد یک بحث دیگری است که نیاز به بررسی بیشتری دارد.

> واقعیت این است که اسرائیل و عربستان به صورت غیررسمی به هم نزدیک هستند. با این وجود سفر بایدن اولین سفری خواهد بود که رئیس جمهور آمریکا به صورت مستقیم از اسرائیل به عربستان سفر خواهد کرد. این اولین هواپیمایی خواهد بود که از اسرائیل بلند می‌شود و از روی خاک عربستان عبور می‌کند و در این کشور به زمین می‌نشیند. این نشان می‌دهد که در پشت پرده برخی هماهنگی‌های غیر رسمی صورت گرفته است

◀ سفر بایدن به اسرائیل و عربستان سفر می‌کند که به پوتین نیز در سفری غیرمنتظره راهی تهران خواهد شد. تفاوتی این سفرها با هم چه معنایی دارد؟ مهم‌ترین هدف سفر بایدن به عربستان و اسرائیل چیست؟

سفر بایدن به خاورمیانه و کشورهای اسرائیل و عربستان یک سفر برنامه‌ریزی شده است. البته گمانه‌زنی‌های مختلفی درباره این سفر وجود داشت و در برخی مقاطع عنوان می‌شد که وی قرار است به عربستان سفر کند و در برخی مقاطع عنوان می‌شد این اتفاق رخ نمی‌دهد. از سوی دیگر بایدن عنوان می‌کرد من به عربستان سفر می‌کنم تا در یک کنفرانس شرکت کنم و به همین دلیل سفر من به عربستان برای دیدار و گفت‌وگو با مقامات این کشور نیست. با این وجود همه ما می‌دانیم که بایدن به عربستان سفر خواهد کرد و با مقامات این کشور نیز دیدار و گفت‌وگو می‌کند. من معتقدم سفر بایدن به خاورمیانه برنامه آمریکا درباره خاورمیانه را برای ۱۰ سال آینده طراحی می‌کند این اتفاق در گذشته و در دولت اوباما نیز رخ داد و اوباما قبل از بهار عربی به عربستان سفر کرد و در نهایت اتفاقات بعدی رخ داد. در مقابل روسیه نیز تحرکاتی را آغاز کرده که از انزوای بین‌المللی خارج شود این در حالی است که روسیه پس از حمله به اوکراین در شرایط تحریم و انزوا قرار گرفته و به همین دلیل تمایل دارد از این انزوای بین‌المللی خارج شود. در این میان ترکیه نیز بی‌تمایل نیست که از تعارض منافع بین غرب و روسیه بهره ببرد. ترکیه در شرایط کنونی از نظر اقتصادی در وضعیت خوبی قرار ندارد و به همین دلیل اگر این وضعیت ادامه پیدا کند احتمال سقوط اردوغان در ترکیه نیز وجود خواهد داشت. یکی از اهدافی اصلی بایدن از سفر به خاورمیانه این است که کمربند امنیتی که قرار است دور ایران کشیده شود را تکمیل کند. من معتقدم به دلیل اینکه آمریکا قصد دارد راهبرد امنیتی خود را از خاورمیانه به پاسیفیک و اقیانوس آرام انتقال بدهد و چین را به عنوان تهدید نخست خود معرفی کرده تلاش می‌کند مدیریت خاورمیانه را به اسرائیل واگذار کند و خود نیز از آن حمایت کند. هنگامی که قرار است چنین پشتیبانی صورت بگیرد طبیعی است که هماهنگی‌هایی نیز در این زمینه صورت بگیرد. این اتفاق در حالی رخ می‌دهد که کشورهای خاورمیانه با بحران بی‌نسبت پرونده هسته‌ای ایران نیز مواجه هستند و آمریکا و متحدانش تلاش می‌کنند این بحث را به ایران نسبت بدهند. به همین دلیل در آینده اتفاقاتی رخ خواهد داد که با مرور مهم‌ترین موضوعی که در سفر بایدن به اسرائیل و عربستان مطرح خواهد شد موضوع پرونده هسته‌ای ایران است. وزارت خارجه فرانسه به تازگی عنوان کرده تنها چند هفته برای به نتیجه رسیدن پرونده هسته‌ای ایران بیشتر زمان نیست. البته این ادعاها تکراری است و در گذشته نیز وجود داشته است. با این وجود به نظر می‌رسد پیشرفت برنامه هسته‌ای ایران به مرحله‌ای رسیده که آنها را وادار می‌کند به هماهنگی‌های بیشتری دست پیدا کنند تا نتوانند برنامه هسته‌ای ایران را کنترل کنند.

◀ در حالی که در دوران ریاست جمهوری ترامپ زمینه ارتباط چند کشور عربی با اسرائیل فراهم شد و در شرایط کنونی این کشورها ارتباط خود را با اسرائیل از سر گرفته‌اند سفر بایدن به چه میزان به نزدیک شدن اسرائیل و عربستان منجر خواهد شد؟

واقعیت این است که اسرائیل و عربستان به صورت غیررسمی به هم نزدیک هستند. با این وجود سفر بایدن اولین سفری خواهد بود که رئیس جمهور آمریکا به صورت مستقیم از اسرائیل به عربستان سفر خواهد کرد. این اولین هواپیمایی خواهد بود که از اسرائیل بلند می‌شود و از روی خاک عربستان عبور می‌کند و در این کشور به زمین می‌نشیند. این نشان می‌دهد که در پشت پرده برخی هماهنگی‌های غیررسمی صورت گرفته است. این وضعیت شبیه ارتباطی است که در شرایط کنونی اسرائیل با عمان دارد. در شرایط کنونی اسرائیل با امارات متحده عربی و بحرین روابط دیپلماتیک خود را به صورت رسمی دنبال می‌کند. این وضعیت درباره سودان و مراکش نیز وجود دارد. با این وجود روابط اسرائیل و عمان به صورت غیررسمی است و این رویکرد در دستور کار عربستان نیز قرار گرفته است.

◀ این احتمال وجود دارد که در آینده ارتباط عربستان و اسرائیل رسمی شود و این دو کشور روابط دیپلماتیک باهم داشته باشند؟

بله، این اتفاق به احتمال زیاد در آینده رخ خواهد داد.

◀ در چنین شرایطی موضع ایران چه خواهد بود؟

هدف اصلی از چنین ارتباطی این است که ایران در تنگنا قرار بگیرد. امروز دیگر معادلات خاورمیانه تغییر کرده است. در گذشته هر زمان که از بحران در خاورمیانه صحبت می‌شد از بحران بین اعراب و اسرائیل نام برده می‌شد. این در حالی است که امروز این معادله تغییر کرده است و رسانه‌های آمریکایی این بحران را بحران ایران و کشورهای منطقه نام‌گذاری کرده‌اند. در نتیجه رسانه‌های آمریکایی و غربی، اصل موضوع را تغییر داده‌اند. اینکه ما تنگنا را چه چیزی تعریف کنیم موضوع دیگری است اما هدف اصلی از تحرکات اخیر این است که ایران را در تنگنای بیشتری قرار بدهند. اگر منظور تنگنای اقتصادی است در شرایط کنونی ما در تنگنای اقتصادی قرار داریم و تحریم‌ها ظالمانه است زیرا نمی‌دهد ایران مراودات تجاری آسان و مثبتی با جهان داشته باشد. این وضعیت در زمینه بین‌المللی نیز وجود دارد و ایران در شرایطی است که با چالش‌های بین‌المللی مواجه است. در شرایط کنونی ایران ارتباط بین‌المللی را با کشورهایی مانند چین و روسیه و کشورهایی مانند ترکیه و برخی کشورهای منطقه‌ای است.

◀ با توجه به جایگاه متزلزلی که بایدن در بین افکار عمومی جامعه آمریکا پیدا کرده است آیا راهبرد ده ساله آمریکا در خاورمیانه جزئی از سیاست‌های دولت بایدن است یا رویکردی است که ساختار سیاسی در آمریکا آن را دنبال می‌کند؟

بدون تردید این رویکرد جزئی از برنامه‌های ساختار سیاسی در آمریکاست. به هر حال این کشور برنامه‌ریزی‌های خاصی در سیاست خارجی خود دارد. آمریکا به صورت مستقیم از اسرائیل به عربستان سفر خواهد کرد. این اولین هواپیمایی خواهد بود که از اسرائیل بلند می‌شود و از روی خاک عربستان عبور می‌کند و در این کشور به زمین می‌نشیند. این نشان می‌دهد که در پشت پرده برخی هماهنگی‌های غیررسمی صورت گرفته است. این وضعیت شبیه ارتباطی است که در شرایط کنونی اسرائیل با عمان دارد. در شرایط کنونی اسرائیل با امارات متحده عربی و بحرین روابط دیپلماتیک خود را به صورت رسمی دنبال می‌کند. این وضعیت درباره سودان و مراکش نیز وجود دارد. با این وجود روابط اسرائیل و عمان به صورت غیررسمی است و این رویکرد در دستور کار عربستان نیز قرار گرفته است.

◀ این احتمال وجود دارد که در آینده ارتباط عربستان و اسرائیل رسمی شود و این دو کشور روابط دیپلماتیک باهم داشته باشند؟

بله، این اتفاق به احتمال زیاد در آینده رخ خواهد داد.

◀ در چنین شرایطی موضع ایران چه خواهد بود؟

هدف اصلی از چنین ارتباطی این است که ایران در تنگنا قرار بگیرد. امروز دیگر معادلات خاورمیانه تغییر کرده است. در گذشته هر زمان که از بحران در خاورمیانه صحبت می‌شد از بحران بین اعراب و اسرائیل نام برده می‌شد. این در حالی است که امروز این معادله تغییر کرده است و رسانه‌های آمریکایی این بحران را بحران ایران و کشورهای منطقه نام‌گذاری کرده‌اند. در نتیجه رسانه‌های آمریکایی و غربی، اصل موضوع را تغییر داده‌اند. اینکه ما تنگنا را چه چیزی تعریف کنیم موضوع دیگری است اما هدف اصلی از تحرکات اخیر این است که ایران را در تنگنای بیشتری قرار بدهند. اگر منظور تنگنای اقتصادی است در شرایط کنونی ما در تنگنای اقتصادی قرار داریم و تحریم‌ها ظالمانه است زیرا نمی‌دهد ایران مراودات تجاری آسان و مثبتی با جهان داشته باشد. این وضعیت در زمینه بین‌المللی نیز وجود دارد و ایران در شرایطی است که با چالش‌های بین‌المللی مواجه است. در شرایط کنونی ایران ارتباط بین‌المللی را با کشورهایی مانند چین و روسیه و کشورهایی مانند ترکیه و برخی کشورهای منطقه‌ای است.

◀ با توجه به جایگاه متزلزلی که بایدن در بین افکار عمومی جامعه آمریکا پیدا کرده است آیا راهبرد ده ساله آمریکا در خاورمیانه جزئی از سیاست‌های دولت بایدن است یا رویکردی است که ساختار سیاسی در آمریکا آن را دنبال می‌کند؟

بدون تردید این رویکرد جزئی از برنامه‌های ساختار سیاسی در آمریکاست. به هر حال این کشور برنامه‌ریزی‌های خاصی در سیاست خارجی خود دارد.

> مشخصا مروز باید مقصر هر تهدیدی را غرب دانست زیرا آنها از برجام خارج شدند و ایران را در حوزه‌های مختلف از جمله تسلیحاتی تحریم کرده‌اند. ایران با توجه به تهدیدهایی که متوجهش است نیاز دارد تا اقدام به خرید هواپیما، قطعات و تسلیحات کند و مشخصا روسیه در این میان به ایران کمک کرده و این تجهیزات را در اختیار ایران قرار داده است

خرید پهپاد از ایران بی‌پاسخ بگذارد و باید به این پاسخ جواب حیات مثبت بدهد زیرا اگر این اتفاق رخ ندهد، آن‌ها نیز دیگر تجهیزات مورد نیاز را در اختیار ایران قرار نمی‌دهند. این تعامل حاصل تحریم ایران است. زمانی که جنگ اوکراین آغاز شد باز هم غرب درس عبرت نگرفت و با وجود اینکه می‌دانستند جنگ روسیه و اوکراین طولانی خواهد شد، به سمت توافق با ایران نیامدند و سبب شدند تا همکاری ایران و روسیه بیش از پیش شود. این اشتباه بزرگ غرب بود زیرا اگر آن توافق نیازهای خود را از کشورهای دیگر تامین کند، به سمت روسیه خواهد رفت. امروز روابط ایران و روسیه هنوز راهبردی نشده است اما اگر غرب این مسیر فعلی را طی کند، روسیه و ایران مشخصا روابط نزدیک و راهبردی شکل خواهد داد. در روزهای آتی که پوتین به تهران خواهد آمد مشخصا با پوتین گذشته متفاوت خواهد بود و با دست‌های باز به سمت ایران می‌آید. روسیه مشخصا این بار در حوزه غنی‌سازی اورانیوم، فروش سلاح، فروش قطعات و همکاری‌های دیگر همکاری بیشتر با ایران همکاری خواهد کرد. روسیه در گذشته همواره بهانه گیری می‌کردند که کالاهای ایرانی کیفیت ندارد و به همین علت در دهه‌های گذشته صادر کننده خوبی به روسیه نبودیم اما امروز این روبه تغییر می‌کند. این در حالی است که ترکیه در سال‌های اخیر به راحتی کالاهای خود را به روسیه صادر می‌کرده است و به منافع قابل توجهی دست پیدا می‌کرد. در روابط نزدیکی که میان ایران و روسیه با هدف شکل خواهد داد، مشخصا غرب تاثیرگذار بوده زیرا بدون تحلیل شرایط ایران و منطقه به سمتی حرکت کردند که باعث شدند ایران و روسیه به یکدیگر نزدیک شوند. باید توجه داشت که ارذوغان نیز به تهران خواهد آمد. روسیه به ترکیه نیز نیاز دارد تا ژئوپلیتیک خود را باز کند. در این همکاری‌ها روسیه و ترکیه اختلاف پیرامون غلات را حل کردند و غلات اوکراین امروز صادر می‌شود. مشخصا در تهران در خصوص سوریه نیز صحبت می‌شود. امروز ایران و ترکیه از فرصت ایجاد شده استفاده خواهند کرد تا روابط خود را با روسیه گسترش دهند. در این مسیر شاید کار ترکیه راحت‌تر باشد زیرا در غرب انرژی به روسیه رقابت ندارد در حالی که ایران و روسیه در این عرصه رقیب هستند. ترکیه امروز از بحث انرژی می‌تواند سود بیشتری داشته باشد و حتی انرژی ارزان‌تری دریافت کند. امروز روسیه نفت خود را ارزان می‌فروشد و ایران نیز وارد رقابت با آن‌ها شده است. در مجموع سفر ارذوغان و پوتین به تهران بسیار مثبت است و اگر ایران دقت داشته باشد می‌تواند از این سفرها علیه غرب به نتیجه برسد.

فرارو

سفر رئیس‌جمهور آمریکا به منطقه و تاثیر بر خاورمیانه

جو بایدن رئیس‌جمهور ایالات متحده بعد از هفته‌های گمانه‌زنی بالاخره اولین سفر منطقه‌ای خود به غرب و جنوب غرب آسیا را آغاز کرد. سفر او با دیدار از اسرائیل شروع شد و قرار است در مورد روابط دو جانبه و نیز مسائل کلی‌تر امنیت منطقه‌ای با رهبران منطقه گفت‌وگو کند. جو بایدن قرار است برای اولین بار با یک پرواز مستقیم از تل‌آویو به سوی جده پرواز کرده تا آنجا با رهبران عربستان سعودی گفت‌وگو و در نهایت در اجلاس مشترک شورای همکاری خلیج فارس شرکت کند. بایدن در حالی سفر خود را به منطقه آغاز کرده که مسائل کلان بین‌المللی و نیز مسائل منطقه‌ای و مسائل داخلی آمریکا به این سفر گره خورده است. از سویی بایدن به منظور جبران قیمت‌های بالای ناشی از حذف منابع انرژی روسیه از بازار نیازمند یاری متحدان منطقه‌ای است و از سوی دیگر متحدان منطقه‌ای بایدن از او انتظار همکاری و مشارکت بیشتر در مسائل منطقه‌ای را دارند؛ مساله‌ای که خیلی برای دولت دموکرات بایدن خوشایند نیست. بایدن در حالی به اسرائیل سفر کرده است که دولت نوپای بنت - لاپید که در سال ۲۰۲۱ موفق به سرنگونی دولت نتانیاهو شده بود، در نتیجه بحران‌های متعدد داخلی با کناره‌گیری بنت از قدرت فرو پاشید. در نتیجه کناره‌گیری بنت، لاپید رهبر حزب میانه‌رو «یش عتید» مسئولیت دولت انتقالی این کشور تا زمان برگزاری انتخابات نوامبر سالجاری را بر عهده گرفته است. این در حالی است که بایدن نیز با یک انتخابات حیاتی میان دوره‌ای کنگره طی ماه نوامبر سالجاری مواجه است که انتظار می‌رود جمهوری‌خواهان موفق به تصرف کنگره شوند. فارغ از مباحث سیاسی میان اسرائیل و ایالات متحده آمریکا، روابط واشنگتن - تل‌آویو این روزها در مسائل متعدد منطقه‌ای از جمله روابط اعراب و اسرائیل، مشکلات ناشی از ادامه شهرک‌سازی‌ها و نیز پرونده هسته‌ای جمهوری اسلامی ایران دچار پیچیدگی‌هایی شده است. این در حالی است که آمریکایی‌ها امیدوار هستند که با حمایت از خط لوله مشترک اسرائیل - امارات موسوم به «لایست مد» بخشی از منابع گاز دریای مدیترانه را به اروپا منتقل کنند تا بتوانند قیمت‌های جهانی انرژی را تحت تاثیر قرار بدهند. طبق گفته‌های رسانه‌های غربی قرار است طی این سفر توافق تنگه تیران میان اسرائیل و عربستان سعودی نهایی شده تا طی آن با واگذاری نهایی جزایر تیران و صنافیر به عربستان، ریاض به جمع پیمان ابراهیم ملحق شود. این در حالی است که محمد بن‌سلمان بارها به صورت رسمی و غیررسمی از تمایل نهایی خود برای عادی‌سازی روابط با اسرائیل سخن گفته است، اما این مهم را منوط به پذیرفتن پیشنهاد صلح سال ۲۰۰۵ ملک عبدا... کرده است؛ طرحی که به «طرح ریاض» معروف شده است.

◀ تاثیر سفر بایدن بر تحولات سیاسی خاورمیانه

یکی از مهم‌ترین زمینه‌های سفر بایدن، تحولات سیاسی امنیتی منطقه است؛ آن هم در زمانی که تحولات پرونده هسته‌ای جمهوری اسلامی ایران و نیز تحولات بازار انرژی به مسائل منطقه‌ای سایه افکنده است. این مساله مخصوصا در بازه زمانی نشست مشترک شورای همکاری خلیج فارس و شورای اتحادیه اروپا که منجر به امضا بیانیه اقدام مشارکت راهبردی میان شورای همکاری خلیج فارس و اتحادیه اروپا شد، حائز اهمیت است؛ بیانیه‌ای که مهم‌ترین بندهای آن اختصاص به مبارزه مشترک با فعالیت‌های منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران داشت. طی ماه‌ها و هفته‌های گذشته نیز بحث امضا قراردادهای مشارکت راهبردی و امنیتی دوجانبه و چند جانبه میان ایالات متحده آمریکا و متحدان منطقه‌ای بالا گرفته است. از جمله «نشست نقب» با حضور وزرای خارجه اعضای پیمان ابراهیم (از جمله امارات، اسرائیل آمریکا، بحرین و مراکش و در نهایت مصر و نیز نشست محرمانه شرم‌الشیخ با حضور مقامات نظامی و امنیتی اعضا پیمان ابراهیم به علاوه مصر و عربستان و قطر که به ترتیب در فروردین و تیر سال گذشته صورت گرفته است. در سال‌جاری نیز مباحثی مانند تشکیل «ناتوی خاورمیانه» که از سوی پادشاه اردن در گفت‌وگو با شبکه خبری سی.ان.بی.سی آمریکا بر آن تاکید کرده بود و نیز مباحثی مانند تشکیل پیمان مشترک دفاع هوایی و دریایی میان اعضای شورای همکاری خلیج فارس و اسرائیل و ایالات متحده و نیز نظر فرمانده مرکزی آمریکا در خلیج فارس یا سنتکام بر وزن نتایج امنیتی سفر بایدن افزوده است. به‌خاطر داشته باشیم که سال ۲۰۱۸ زمانی که